

## ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

**Esas Sayısı : 1981/2**

**Karar Sayısı : 1981/21**

**Karar Günü : 5/5/1981**

**Resmi Gazete tarih/sayı : 22.9.1981/17466**

**İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN :** Ankara 1. İş Mahkemesi.

**İTİRAZIN KONUSU:** 2/9/1971 günlü, 1479 sayılı Esnaf ve Sanatkârlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu Kanunu'na, 19/4/1979 günlü, 2229 sayılı Yasanın 33. maddesiyle eklenen Ek 2. maddenin son fıkrasında yer alan " Ancak eski basamakta geçen süreler yeni intibak ettirilen basamakta geçmiş süreler olarak değerlendirilemez" biçimindeki hükmün, Anayasa'nın 2. ve 48. maddelerine aykırılığı öne sürülerek iptaline karar verilmesi istemidir.

### I - OLAY

Bağ - Kur sigortalısı olan davacı, 16/11/1979 gününde emekliliğini istemiş, kendisine, 2229 sayılı Yasa gereğince yeni basamak ve aylıkların uygulamaya konulduğu 1/7/1979 gününden itibaren 11. basamakta bir yıl süreyle prim ödememiş olduğu için, bir aşağı basamak olan 10. basamaktan aylık bağlanmıştır.

Davacı, 2229 sayılı Yasa'nın yürürlüğe girmesinden önce 11. basamakta bir yıl süreyle prim ödemek suretiyle Yasada öngörülen süreyi doldurmuş bulunduğunu ileri sürerek, kendisine 11. basamaktan aylık bağlanmasının hüküm altına alınması istemiyle dava açmıştır.

Bu dava üzerine, durumu inceleyen Mahkeme, davacıya 11. dereceden aylık bağlanmasını engelleyen ve yukarda sözü edilen Ek 2. maddenin son fıkrası hükmünü Anayasa'ya aykırı görmüş ve sözü geçen hükmün iptali için kendiliğinden Anayasa Mahkemesi'ne başvurmuştur.

### III - METİNLER :

1 - İtiraz konusu Yasa hükmü :

2/9/1971 günlü, 1479 sayılı " Esnaf ve Sanatkârlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu Kanunu" na 19/ 4/1979 günlü, 2229 sayılı Yasa ile eklenen Ek 2. maddenin itiraz konusu son fıkrası hükmü şöyledir :

" Ancak, eski basamakta geçen süreler yeni basamakta geçmiş süreler olarak değerlendirilemez."

2 - Dayanılan Anayasa kuralları :

" Madde 2 - Türkiye Cumhuriyeti, insan haklarına ve Başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, millî, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devletidir."

" Madde 48 - Herkes, sosyal güvenlik haklarına sahiptir. Bu hakkı sağlamak için sosyal sigortalar ve sosyal yardım teşkilâtı kurmak ve kurdurmak Devletin ödevlerindendir."

### IV - İLK İNCELEME :

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 15. maddesi uyarınca, Şevket Müftügil, Ahmet H. Boyacıoğlu, Muammer Yazar, Ahmet Zeyneloğlu, Adil Esmer, Hakkı Müderrisoğlu, Nihat O.

Akçakayalıoğlu, Nahit Saçlıoğlu, Hüseyin Karamüstantikoğlu, Kenan Terzioğlu, Orhan Onar, Necdet Darıcıoğlu, İhsan N. Tanyıldız, Yılmaz Aliefendioğlu ve Yekta Güngör Özden'in katılmaları ile 10/2/1981 gününde yapılan ilk inceleme toplantısında: " Dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine" oybirliği ile karar verilmiştir.

#### **V- ESASIN İNCELENMESİ:**

İşin esasına ilişkin rapor, mahkemenin gerekçeli kararı ve ekleri, itiraz konusu yasa hükümleri ve Anayasa'ya aykırılık savına dayanak tutulan Anayasa kuralları; bunlarla ilgili yasama belgeleri ve öteki metinler okunduktan sonra gereği görüşülüp düşünüldü :

1479 sayılı Bağ - Kur Yasası'na 2229 sayılı Yasa ile eklenen Ek 2. maddenin itiraz konusu olan son fıkrası 6/3/1981 günlü, 2423 sayılı Yasanın 6. maddesiyle yürürlükten kaldırılmıştır.

1479 sayılı Yasaya, 2423 sayılı Yasayla, eklenen Ek Geçici 9. madde, bağlanmış ve bağlanacak olan malûllük, yaşlılık ve ölüm sigortası aylıklarının hesabında, 1/3/1981'den 31/12/1982' ye kadar esas alınacak basamak değerlerini göstermiş; ancak, bu basamaklar üzerinden hesabelenecek aylıkları 1/3/1981 tarihinden itibaren geçerli sayarak, daha geriye doğru bir basamak düzeltilmesini öngörmemiştir.

İtiraz konusu Ek 2. maddenin son fıkrası, davacının emekli olduğu tarihte hakkında alınan idari karara dayanaklık etmiş ve bu nedenle de 6/3/1981 günlü, 2423 sayılı Yasayla yürürlükten kaldırılmış olmasına karşın, görülmekte olan davada uygulama durumunu sürdürmüş bulunmaktadır.

Bağ - Kur Yasası'nın 2229 sayılı Yasayla değiştirilen 36. maddesine göre, yaşlılık aylığı bağlanmasına hak kazanan sigortalıya, bulunduğu gelir basamağında en az bir yıl prim ödemişse o basamak üzerinden, bulunduğu gelir basamağında bir yıl prim ödememişse bir önceki basamak üzerinden aylık bağlanmaktadır.

2229 sayılı Yasa ile 50. maddedeki basamakların değerlerinde artışlar yapılmıştır. Ek 2. maddede, sigortalıların bulundukları gelir basamağına intibak ettirilecekleri, ancak eski basamakta geçen sürelerin yeni intibak ettirilen basamakta geçmiş süreler olarak değerlendirilemeyeceği belirtilmiştir. Herhangi bir sigortalının intibaktan önce bulunduğu eski basamakta prim ödediği süreler yeni basamakta değerlendirilemeyeceğine göre, bu sigortalının bulunduğu basamağın yükseltilmiş yeni değeri üzerinden bir yıl süreyle prim ödemedikçe, o basamaktan emekli olma hakkı doğmayacaktır. Bağ - Kur sigortalısı olan davacı, emekli işleminin yapıldığı tarihte bulunduğu 11. basamağın 2229 sayılı Yasa ile yükseltilmiş olan yeni değeri üzerinden bir yıl süreyle prim ödememiş olduğundan, kendisine 10. basamak üzerinden aylık bağlanmıştır.

1 - Anayasa'nın 2. maddesindeki hukuk devleti ilkesi yönünden inceleme :

İtiraz eden mahkeme, davacının evvelce 11. basamakta prim ödeyerek geçirdiği süreleri değerlendirmeyen yasa kuralının, kazanılmış hakları çiğnediğini ve bu yüzden Anayasa'nın 2. maddesindeki hukuk devleti ilkesine ters düştüğünü ileri sürmektedir.

Bu savın doğru olup olmadığının anlaşılabilmesi için, davacının, 2229 sayılı Yasanın yürürlüğe girmesinden önce kazanılmış hakkının ne olduğunun araştırılması gerekir.

Davacı, 2229 sayılı Yasanın yürürlüğe girdiği 4/5/1979 tarihinden önce 11. basamağın eski değeri olan 3750 lira üzerinden bir yıl süreyle prim ödemiştir. 2229 sayılı Yasa yürürlüğe konulmasaydı, kendisine 1479 sayılı Yasanın ilgili hükümleri gereğince 11. basamağın eski değeri

olan 3750 liranın % 75'i oranında yaşlılık aylığı bağlanacak ve ilgili  $3750 \times 0,75 = 2.812,50$  lira aylık alacaktı.

Davacı, 11. basamağın yükseltilmiş yeni değeri (8.400) lira üzerinden bir yıl süreyle prim ödememiş olduğu için, kendisine, Bağ - Kur Yasası'nın 36. maddesi gereğince, bir alt basamak olan 10. basamağın yeni değeri üzerinden  $7.400 \times 0,75 = 5.550$  lira aylık bağlanmıştır.

Her ne kadar, davacıya, eski hükümlere göre bir yıl süreyle primini ödemiş olduğu 11. basamaktan değil de, bir aşağı basamak olan 10. basamaktan yaşlılık aylığı bağlanması haksızlık gibi görünmekte ise de, önemli olan yaşlılık aylığı bağlanan basamağın derecesi değil, bağlanacak aylığın tutarıdır.

Davacının eski hükümlere göre alabileceği yaşlılık aylığı (2.812,50 lira) yeni yasayla bir katına yakın artırılmış bulunduğundan, kendisinin kazanılmış hakkı ihlal edilmemiş, tersine, eski yasaya göre kazanılmış hakkının üstünde bir hakka sahip olması sağlanmıştır.

Bu duruma göre, itiraz konusu yasa kuralının kazanılmış hakları çiğnediği ve bu yüzden Anayasa'nın 2. maddesindeki hukuk devleti ilkesine aykırı olduğu savı yerinde değildir. Söz konusu kuralın Anayasa'nın 2. maddesine aykırı bir yönü yoktur.

#### 2 - Anayasa'nın 48. maddesi yönünden inceleme :

Anayasa'nın 48. maddesinde, herkesin sosyal güvenlik hakkına sahip olduğu bu hakkı sağlamak için sosyal sigortalar ve sosyal yardım teşkilâtı kurmak ve kurdurmanın Devletin ödevlerinden bulunduğu belirtilmiştir.

Bağ - Kur, sosyal sigorta esaslarına uygun olarak kurulmuş bir örgüttür. Sosyal sigortanın da en belirgin özelliklerinden biri, kapsamına giren kesimin sosyal güvenliğini, sadece Devletten yapılan yardımla veya işverenden kesilen karşılıklarla değil, aynı zamanda sigortalılardan alınan primlerle de sağlamasıdır.

Bağ - Kur, T. C. Emekli Sandığı ve Sosyal Sigortalar Kurumu gibi benzeri kuruluşlardan farklı olarak, bir işveren kesiminin katkısı olmadan, sadece, sigortalıların serbestçe seçtikleri basamak üzerinden, belli bir oranda ödedikleri giriş kesenekleri ve primlerle finanse edilmektedir.

Gerçi, 1479 sayılı Yasanın, kurumun gelirlerini gösteren 15. maddesinin (e) bendinde " gerekli hallerde genel bütçeden yapılacak yardımlar" dan söz edilmekte ise de, bunu, kurumun görevini yerine getirmesini engelleyecek bir durumla karşılaşması halinde Devletin yükümlülüğünü belli eden bir hüküm olarak anlamak gerekir. Sözü geçen bendin başında yer alan " gerekli hallerde" deyimini de bu görüşü doğrulamaktadır.

Bağ - Kur sigorta sisteminde, bu sisteme bağlı olan sigortalıların sosyal güvenliğini sağlayan yine bu sigortalıların kendisidir. Devletin, bu sosyal güvenlikle ilgili haklar ve yükümlülükler bakımından sigortalılar arasında eşitlik ve denge sağlanmasına, sigortalılara bir takım ödemeler yapıp, haklar verilirken, bunlardan alınmış olan prim miktarlarının göz önünde tutulmasına özen göstermesi gerekir.

Davacının kendisine yaşlılık aylığı bağlanmasına esas tutulmasını istediği 11. basamağın yeni değeri 8.400 lira, bu değer üzerinden ödenmesi gereken bir yıllık primin tutarı ise  $8.400 \times 0,15 \times 12 = 15.120$  liradır. Oysa davacı, bu basamağın eski değeri ve eski prim oranı üzerinden, bir yılda  $3.750 \times 0,13 \times 12 = 5.850$  lira ödemiştir. Davacıya yaşlılık aylığı bağlanmasına esas tutulan bir aşağı basamağın (10. basamağın) bir yıllık prim tutarı (13.320) lira bile, kendisinin bir yılda fiilen ödediği prim miktarının iki katının üstündedir.

Davacının, primini ödemediği daha yüksek bir değer üzerinden yaşlılık aylığı bağlanmasını istemesi, sosyal sigorta esasları ile bağdaşmamakta, aynı sisteme bağlı sigortalılar arasında gözetilmesi gereken eşitlik ilkesine de aykırı düşmektedir. Anayasa'nın 48. maddesiyle güdülen amaç, bir grup sigortalıya, başka sigortalıların ödediği veya ödeyeceği primlerden finanse edilmek üzere, çıkar sağlanması değildir.

Bu bakımdan, Bağ - Kur Yasası'na 2229 sayılı Yasa ile eklenen Ek 2. maddenin son fıkrasında yer alan ve eski basamakta geçen sürelerin yeni basamakta geçmiş süreler olarak değerlendirilmesine engel olan hükmün, Anayasa'nın 48. ve öteki maddelerine de aykırı bir yönü yoktur.

Muammer Turan ve Yılmaz Aliefendioğlu bu görüşlere katılmamışlardır.

#### **VI - SONUÇ :**

2/9/1971 günlü, 1479 sayılı Esnaf ve Sanatkarlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu (Bağ - Kur) Kanunu'nun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine, Bazı Maddelerinin Kaldırılmasına ve Bu Kanuna Ek ve Ek Geçici Maddeler Eklenmesine İlişkin 19/4/1979 günlü, 2229 sayılı Yasanın Ek 2. maddenin son fıkrasında " Ancak, eski basamakta geçen süreler yeni intibak ettirilen basamakta geçmiş süreler olarak değerlendirilmez" biçiminde yer alan hükmün Anayasaya aykırı olmadığına ve itirazın reddine, Muammer Turan ve Yılmaz Aliefendioğlu'nun karşıoylarıyla ve oyçokluğuyla,

5/5/1981 gününde karar verildi.

Başkan  
Şevket Müftügil

Başkanvekili  
Ahmet H. Boyacıoğlu

Üye  
Ahmet Salih Çebi

Üye  
Muammer Yazar

Üye  
Ahmet Zeyneloğlu

Üye  
Hakkı Müderrisoğlu

Üye  
Nihat O. Akçakayalıoğlu

Üye  
Nahit Saçlıoğlu

Üye  
Hüseyin Karamüstantikoğlu

Üye  
Kenan Terzioğlu

Üye  
Muammer Turan

Üye  
Mehmet Çınarlı

Üye  
Necdet Darıcıoğlu

Üye  
Yılmaz Efendioğlu

Üye  
Yekta Güngör Özden

### **KARŞIOY YAZISI**

İtirazcı Mahkeme, davacı sigortalıya bağlanacak yaşlılık aylığının hesaplanmasında eski basamakta prim ödediği sürenin hesaba katılmasını engelleyen 2/9/1971 günlü, 1479 sayılı Bağ - Kur Yasası'na 19/4/1979 günlü, 2229 sayılı Yasayla eklenen Ek 2. maddenin son fıkrasındaki "Ancak eski basamakta geçen süreler yeni intibak ettirilen basamakta geçmiş süreler olarak değerlendirilemez." biçimindeki hükmün Anayasaya aykırı olduğunu ileri sürmektedir.

Anayasa'nın 48. maddesindeki " Herkes, sosyal güvenlik hakkına sahiptir. Bu hakkı sağlamak için sosyal sigortalar ve sosyal yardım teşkilâtı kurmak ve kurdurmak Devletin ödevlerindendir." denmektedir. Bağ - Kur Yasası'nın 1. maddesinde ise, bu kanunda yazılı sosyal güvenlik hükümlerini sağlamak üzere esnaf ve sanatkârlar ve öteki bağımsız çalışanlar için Sosyal Sigortalar Kurumu kurulduğunu belirtmektedir.

Esnaf ve sanatkârlar ve öteki bağımsız çalışanlar için kurulan ve dayanağını Anayasa'dan alan ve yasayla düzenlenen sosyal güvenlik sistemini, ödenen prime göre maddî olanak sağlayan ticarî amaçlı sigorta şirketlerinin sigortacılık anlayışıyla ele almamak gerekir. Bağ - Kur Yasasıyla sağlanan güvenlik sistemi, memurlar için T. C. Emekli Sandığı'nca, işçiler için Sosyal Sigorta Kurumu'nca sağlanan sosyal güvenlik sistemlerinden esasta ayrı değildir. Anayasal temele ve yasaya dayalı bir sosyal güvenlik sigortasında amaç, kişilere ödedikleri prim karşılığı maaş bağlamaktan çok, günün ekonomik koşullarına göre değişen emeklilik göstergeleri üzerinden tüm emeklilerin dengeli, aynı durumda bulunanların eşit yaşlılık aylığı almalarını sağlamaktır. Bağ - Kur Yasası (36. madde) emekli maaşının bağlanmasında, emekli olana en son prim ödediği gelir basamağında en az bir tam yıl prim ödemesi koşuluyla bulunduğu basamaktan yaşlılık aylığı bağlanmasını öngörmüştür. Olayda davacı 2229 sayılı Yasa'nın yürürlüğe girişinden önce ve sonra toplam olarak bir yıldan fazla prim ödemesine karşın, itiraz konusu Ek 2. maddenin son fıkrası hükmü nedeniyle, eski basamakta geçen süre, intibak ettirildiği basamakta sayılmayarak kendisine 11. basamak yerine 10. basamaktan aylık bağlanmıştır.

Bu hükme göre, 2229 sayılı Yasa'nın yürürlüğe girmesinden önce 11. basamakta bir yıl veya daha fazla prim ödeyenlerle, daha az, örneğin bir ay prim ödeyenin bu yasanın yürürlüğe girişinden itibaren bir yıl dolmadan emekli olmaları halinde tümü 10. basamaktan aylık alacaktır. Aynı durumdakilerin, aynı duruma getirilmesi eşitlik ilkesiyle bağdaşmaz. Özellikle, 2229 sayılı

**Esas Sayısı : 1981/2**  
**Karar Sayısı : 1981/21**

Yasa'dan önce 11. basamaktan emekli olan ve yeni göstergeye göre hiç prim ödemeyen bir kişi, 2229 sayılı Yasa'dan sonra yine 11. dereceye intibak ettirilerek bu basamaktan maaş alırken, kendisinden seneler sonra emekli olan, daha çok ve yeni basamağa göre de prim ödeyen, ancak yeni durumda bir senesini doldurmadan emekli olan kişinin 10. basamaktan maaş alabilmesi haksız durumu çarpıcı hale getirmektedir.

Böylece, yasanın itiraz konusu edilen hükmü ile Bağ - Kur sigorta sisteminin getirdiği "en az bir tam yıl prim ödenen gelir basamağından emekli olma" ilkesi uygulanmamakta ve aynı gelir basamağında bir yıl veya fazla prim ödeyenler arasında primin eski yasaya veya yeni yasaya göre ödenmesi esas alınarak farklı uygulama getirilmektedir. Bu arada eski yasaya göre emekli olanlar yeni yasaya göre hiç prim ödemedikleri halde bunlar yeni yasadaki aynı basamaktan maaş alırken aynı durumda olup yeni yasa çıkıncaya kadar emekli olmıyanlar, bulundukları son basamakta eski yasa zamanında yıllarca prim ödemiş dahi olsalar, yeni yasa zamanında aynı basamak üzerinden prim ödeme süreleri bir yıldan az olmuşsa emekliliklerinde bir alt basamaktan maaş alabileceklerdir. Bu durum, Anayasa'nın eşitlik ilkesine ve 48. maddesinde öngörülen sosyal güvenlik anlayışına aykırı düşmektedir.

Yukarıda açıklanan nedenlerle Anayasaya aykırılık itirazıyla iptali istenen, Bağ - Kur Yasası'na 2229 sayılı Yasayla eklenen Ek 2. maddenin son fıkrasının iptali gerektiği oyu ile verilen karara karşıyız.

Üye  
Muammer Turan

Üye  
Yılmaz Aliefendioğlu